

Danske iværksættere har fået flere kompetencer under krisen

Siden efteråret 2008 har Danmark befundet sig i en økonomisk krise med reel negativ vækst i BNP. Krisen har influeret på mange forhold i det danske samfund - også udviklingen inden for iværksætteri. Med dette notat ser tænketanken DEA på, hvad krisen har betydet for danske iværksættervirksomheder.

Analysen er lavet i samarbejde med forskere fra Aalborg Universitet og er baseret på to databaser hos Danmarks Statistik: Iværksætterdatabasen og Integreret Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA). Iværksætterdatabasen er primært baseret på den Erhvervsdemografiske database, der indeholder årlige oplysninger om alle reelt aktive ny-etableringer fra 2001 til 2009.

Konklusion

Analysens konklusion er, at der sket et skifte i sammenlægningen af iværksættere under den økonomiske krise. Blandt andet tyder det på, at iværksætternes lønniveau og uddannelse (det som i den økonomiske litteratur kaldes for human kapital) generelt er steget i kriseårene.

Selvom analysen også viser, at det samlede antal af iværksættere er faldet markant under krisen, og at iværksætterne beskæftiger færre ansatte, kan det højere kompetenceniveau hos "krise"-iværksætterne vise sig at være en betragtelig fordel for det danske samfund, hvis det i sidste ende medfører øget jobskabelse og højere overlevelseschancer hos danske iværksættervirksomheder.

Analysen viser, at der i 2008 og 2009 er sket en markant stigning i andelen af iværksættere med en universitetsuddannelse. Samtidig er andelen af ufaglærte iværksættere faldet over hele perioden fra 2001 til 2009.

En anden type iværksættere, der også er kommet relativt flere af i kriseårene, er de såkaldte serieiværksættere. Det er personer, der tidligere har startet egen virksomhed. Studier viser, at serieiværksætterne i gennemsnit klarer sig bedre end andre iværksættere. Det gælder især de serieiværksættere, der har haft succes med deres tidligere virksomhed.

DEAs analyse viser, at serieiværksætterne udgør en større andel af iværksætterne i 2008 og 2009 sammenlignet med de fleste år forud for krisen. Samtidig viser den, at serieiværksættere, som starter op under krisen, oftere har succesfulde iværksætteri bag sig end før krisen. Sammen med det generelt højere indkomst- og uddannelsesniveau hos iværksætterne tyder udviklingen hos serieiværksætterne på, at der er kommet generelt stærkere kompetencer hos "krise"-iværksætterne sammenlignet med tidligere års iværksættere.

Udviklingen hos danske iværksættere under den økonomiske krise kan have flere årsager. Formodentligt lægger flere banker større vægt på uddannelse eller arbejdsmarkedserfaring, når de skal låne penge ud til iværksætteri. Det kan også skyldes, at iværksætteri oftere sker inden for brancher med et højere uddannelsesniveau. Endelig kan noget af udviklingen måske også forklares med, at flere iværksættere, der havde en høj løn før opstart af virksomhed, ikke er så afhængige af bankernes velvillighed.

Krisen har ført til iværksætterfald

Tabel 1: Udviklingen i nye virksomheder, 2001 til 2009

	Nye Virksomheder	Ansatte ved opstart	Andel med ansatte (%)	Ansatte ved opstart hvis ansatte>0
2001	16.129	0,87	26,45	3,27
2002	14.848	0,75	22,73	3,28
2003	15.672	0,63	23,00	2,74
2004	16.744	0,65	22,80	2,84
2005	19.034	0,52	21,61	2,42
2006	20.661	0,52	21,48	2,40
2007	20.587	0,56	23,94	2,33
2008	13.945	0,40	21,63	1,87
2009	10.176	0,36	19,08	1,88

Note: Antal ansatte opgøres som antal årsværk. Vi udelader observationer af tre virksomheder med hhv. 775, 829 og 1846 ansatte i opstartsåret, jf. afsnit 3. Kilde: Iværksætterdatabasen og Integreret Database for Arbejdsmarkeds forskning, Danmarks Statistik.

Tabel 1 viser udviklingen i iværksætteri i Danmark fra 2001 til 2009. Af tabellen fremgår det, at antallet af nye virksomheder steg med højkonjunkturen fra 2004 og forblev på et relativt højt niveau i årene 2005 til 2007. Med den økonomiske krises indtog falder antallet af nystartede virksomheder i 2009 til det laveste for den undersøgte periode.

Tabellen viser også, at der generelt er færre ansatte i iværksættervirksomhederne under krisen.

Umiddelbart kunne udviklingen tegne et dystert billede af mulighederne i dansk iværksætteri. Men sådan behøver det ikke være. Studier viser, at langt fra alle nye virksomheder bidrager positivt til samfundsøkonomien.

Mange lukker ned i løbet af de første år, og den høje jobskabelse fra unge virksomheder skyldes især en lille gruppe af vækstiværksættere.

Ofte afhænger det fremtidige udbytte af iværksætteri af størrelsen af den såkaldte humane kapital i virksomheden (f.eks. lønindkomst før opstart samt uddannelsesniveau). Studier viser, at jo mere human kapital, jo større positiv effekt på iværksætternes overlevelsessandsynlighed samt deres evne til jobskabelse.

Derfor har vi i analysen også set på udviklingen inden for iværksætternes humane kapital før og under krisen.

Flere højtuddannede iværksættere

Tabel 2: Iværksætterkarakteristika efter opstartsår, 2001 til 2009. Andel af alle opstartsvirksomheder i pct.

	Realt indkomst, kr.	Studenter-iværksætter	Ufaglært	Faglært	Gymnasie	Universitet
2001	248.931	6,11	23,82	39,97	8,34	25,30
2002	238.277	6,40	21,12	41,47	8,50	26,39
2003	238.899	6,18	20,23	41,81	8,08	27,24
2004	224.138	6,47	19,93	40,92	7,93	28,43
2005	222.429	6,81	20,07	42,37	7,67	27,18
2006	217.404	6,50	19,00	43,08	7,71	27,43
2007	304.511	5,92	18,89	42,72	7,77	28,29
2008	321.563	5,64	17,47	35,42	9,53	35,83
2009	249.343	6,53	15,65	33,30	9,82	39,49

Note: Uddannelsesniveaueet er ikke oplyst for 2,5% af iværksætterne, hvorfor de fire uddannelseskategorier ikke summer til 100.

†Basisåret er 2001. Se Tabel 14 i baggrundsrapport for yderligere beskrivende statistik af real indkomst. Kilde: Iværksætterdatabasen og Integreret Database for Arbejdsmarkeds forskning, Danmarks Statistik.

Ét typisk mål for human kapital er uddannelse. Her viser tabel 2, at andelen af ufaglærte, uafhængigt af den økonomiske krise, er blevet mindre i den undersøgte periode.

Samme udvikling ser vi hos de faglærte. Det er ikke overraskende, da denne gruppe af iværksættere er relativt mere aktive i konjunkturfølsomme brancher som f.eks. bygge- og anlæg.

Mens denne branche tegnede sig for 22,6% af de nystartede virksomheder i 2007, udgjorde den knap 3,5% af opstarterne i 2008 og 2009.

Til gengæld viser analysen, at andelen af universitetsuddannede generelt er steget i perioden. Den største stigning observeres fra 2007 til 2008, men både i 2008 og i 2009 er andelen af universitetsuddannede signifikant højere end på noget tidspunkt forud for krisen.

Stigningen skyldes ikke flere studenteriværksættere (unge under uddannelse samt nyuddannede), da antallet af studenteriværksættere, på trods af et øget fokus på iværksætteri på universiteterne, er faldet i kriseårene.

I stedet indikerer stigningen for både universitetsuddannede samt for arbejdsindkomst før opstart, at relativt flere

med høje uddannelser og en lang arbejdserfaring er gået ind i iværksætteri i kriseperioden. En nærliggende forklaring kan være, at der – også for højtuddannede – mangler alternative jobmuligheder i kriseårene.

Ser vi på stigningen i arbejdsindkomsten før opstart, kan de højere indkomster i 2008 og 2009 være drevet af, at der samtidig indgår en mindre andel af såkaldte nødvendighedsiværksættere, se tabel 3. Nødvendighedsiværksættere defineres ved, at man er ledig forud for opstart.

For at rense for denne type iværksættere har vi valgt at se bort fra alle observationer af personer, der var ledige i opstartsåret eller i året forud for opstart. Stadig er indkomstniveauet i 2008 og 2009 dog signifikant højere end det gennemsnitlige indkomstniveau for iværksættere, der starter op fra 2004 til 2006.

Der er med andre ord ikke tvivl om, at iværksættere i kriseårene 2008 og 2009 generelt har både mere uddannelse og en højere indkomst forud for opstart, og dermed bedre forudsætninger for at overleve og skabe vækst, end de havde før krisen indtrådte.

Flere succesfulde serieiværksættere

Tabel 3: Iværksætterkaraktistika efter opstartsår, 2001 til 2009. Andel af alle opstartsvirksomheder i pct.

	Nødvendighedsiværksætter 1	Nødvendighedsiværksætter 2	Brancheerfaring	Serieiværksætter	Succesfuld serieiværk
2001	25,62	35,27	30,37	11,75	38,00
2002	26,41	36,68	30,17	7,47	31,54
2003	27,16	36,23	26,72	7,33	36,55
2004	30,85	38,36	27,54	8,32	36,16
2005	29,52	36,82	28,62	8,53	40,25
2006	26,61	34,81	32,00	9,29	39,29
2007	22,09	32,80	32,94	10,14	47,56
2008	17,05	28,90	28,98	11,19	45,18
2009	16,86	28,09*	29,30	13,17	40,40

Nødvendighedsiværksætter 1: har været ledige forud for opstart.

Nødvendighedsiværksætter 2: har været ledige forud for opstart eller modervirksomheden lukker/er lukket.

*Antal modervirksomheder, der lukker ned i 2010, er estimeret.

Tabel 3 viser udviklingen i kategorier af nødvendighedsiværksættere, iværksættere med brancheerfaring og såkaldte serieiværksættere.

Især er sidstnævnte kategori interessant, da studier peger på, at serieiværksættere har stærkere kompetencer og dermed bedre muligheder for succes. Serieiværksættere er især interessante, hvis de har været succesfulde med deres tidligere virksomheder. I analysen definerer vi en serieiværksætter som succesfuld, hvis minimum én af de tidligere virksomheder fortsat eksisterer på opstartstidspunktet.

Analysen viser, at den økonomiske krise tilsyneladende ikke har afskrækket denne gruppe af iværksættere fra at tage nye iværksætterinitiativer.

Tværtimod udgør serieiværksætterne i 2008 og 2009 en signifikant større andel af opstartsvirksomhederne end noget år i perioden 2002 til 2007.

Tabel 2 viser således, at 45% af serieiværksætterne fra 2008 var succesfulde i henhold til vores definition. Dette er signifikant højere end andelen af succesfulde iværksættere i perioden 2001 til 2006.

Blandt 2009-serieiværksætterne er kun 40% succesfulde. Det er dog fortsat en signifikant større andel sammenlignet med 2001, 2002 og 2004.

At andelen af serieiværksættere er steget i kriseårene forventes ligeledes at have en positiv effekt på de samfundsøkonomiske gevinster ved iværksætteri i fremtiden. Flere serieiværksættere og en højere human kapital kan i det lange løb være med til at opveje en del af det jobmæssige tab ved et markant lavere antal opstartere i løbet af de første kriseår i 2008 og 2009.

Hele analysen af danske iværksætteres udvikling før og under krisen kan downloades på www.dea.nu.

For yderligere information kontakt:
Forskningschef Martin Junge, Mj@dea.nu
Mobil: 51260204